

ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครราชสีมา เขต 3*

LEADERSHIP ACCORDING TO THE PRINCIPLES OF FRIENDSHIP
AMONG EDUCATIONAL INSTITUTION ADMINISTRATORS SCHOOLS
UNDER THE JURISDICTION OF THE NAKHON RATCHASIMA PRIMARY
EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE, 3

จิรศักดิ์ เรืองเศษ¹ สุวัฒน์ อาษาสิงห์² และ วสิน สอนโพธิ์³

JIRASAK RUENGSET¹ Suwat Asa Singh² and Wasin Sonphothi³

¹⁻³วิทยาลัยนครราชสีมา

¹⁻³Nakhonratchasima College, Thailand

¹Corresponding Author's Email: 6604033202183@nmc.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา 2) เปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 322 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างการสุ่มอย่างง่ายตามตารางสำเร็จรูปเครจซ์และมอร์แกน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.99 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และค่าเอฟ

ผลการวิจัย พบว่า 1) ระดับภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่ง และระดับการศึกษา โดยภาพรวมมีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) แนวทางการพัฒนาภาวะ

* Received 13 march 2025; Revised 24 April 2025; Accepted 30 April 2025

ผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบุคลิกที่ดีทั้งภายนอกและภายใน รวมถึงการมีหลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากร มีกลวิธีที่หลากหลาย เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มศักยภาพให้ตนเองมาประยุกต์และบูรณาการใช้ในการปฏิบัติงาน มีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีเหตุผล รู้จักการประสานงาน เคารพและให้เกียรติบุคลากรทุกคน

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ, ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตร, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to 1) study the level of leadership according to the Kalyanamitra principle of school administrators, 2) compare the leadership according to the Kalyanamitra principle of school administrators classified by position, education level, and work experience, and 3) study the guidelines for developing leadership according to the Kalyanamitra principle of school administrators in schools under the Office of the Primary Educational Service Area 3, Nakhon Ratchasima. The sample group used in the research was 322 school administrators and teachers, using a simple random sampling according to the Krejci and Morgan ready-made table. The research instruments were a 5-level rating scale questionnaire and a structured interview form with a reliability of 0.99 for the entire questionnaire. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The results of the research found that: 1) The level of leadership according to the Kalyanamitra principle of school administrators, overall and in each aspect, was at a high level. 2) The results of the comparison of leadership according to the Kalyanamitra principle of school administrators, classified by position and education level, showed that overall, the practices were not different. When classified by work experience Overall and in each aspect, there were statistically significant differences in practice at the .05 level. And 3) The development guidelines for leadership according to the Kalyanamitra principle of educational administrators found that educational administrators must have good personalities both externally and internally, including having moral principles as a guide in their work, having good human relations with personnel, having various strategies, constantly learning to increase their potential to apply and integrate them in their work, having good communication skills, being

reasonable, knowing how to coordinate, and respecting and honoring all personnel.

Keywords: Leadership, Leadership based on the Kalyanamitra principle, school administrators

บทนำ

ในสถานการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน ประเทศชาติต้องการนักบริหารที่มีความรู้ความซื่อสัตย์สุจริต เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้บริหารในระดับต่าง ๆ ย่อมต้องการผู้ที่มีคุณธรรมจริยธรรมมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นทุนเดิม การบริหารงานของผู้บริหารนั้นสามารถอ้างอิงนำหลักการในทางทฤษฎีของการบริหาร งานของท่านผู้รู้ซึ่งเป็นที่ยอมรับเป็นสากลทั่วไป แต่ในบางครั้งการบริหารงานในแนวต่าง ๆ ตามหลักการบริหารนั้นอาจจะมีความกระด้างอยู่บ้างก็เป็นได้ซึ่งอาจเป็นเหตุให้การบริหารงานไม่ประสบความสำเร็จตามคาดหวัง แต่ถ้ามีการผสมผสานหลักการทางทฤษฎีต่าง ๆ ของการบริหารเข้ากับหลักการทางคำสอนทางพระพุทธศาสนาแล้วเชื่อว่าจะทำให้เสริมสร้างทักษะการบริหารงานได้ดีและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะในทางพุทธศาสนานั้นสอนให้ทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมซึ่งหากนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานจะเกิดความอ่อนนุ่มในการบริหารงานมากขึ้น เกิดความยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ที่เหมาะสมได้ (อุทัย ชังชั่ว, 2557)

การศึกษาเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศ จึงมีความจำเป็นที่ต้องปฏิรูปการศึกษาอย่างเร่งด่วน ผู้บริหารการศึกษานับเป็นกลไกสำคัญและมีอิทธิพลสูงต่อคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้จากระบบการศึกษา ประสิทธิภาพของการบริหารการศึกษาและประสิทธิผลขององค์กรทางการศึกษา (รุ่ง แก้วแดง, 2546 : 9 อ้างถึงใน ชนากร ศาสตร์สกุล, 2565 : 179-192) ความเป็นผู้นำจึงถือว่ามีส่วนสำคัญต่อการบริหารงานองค์กรหรือของหน่วยงานเป็นอย่างมาก ผู้นำที่ยังขาดประสบการณ์การบริหาร ทำให้ขาดทักษะและขาดวิสัยทัศน์ในการบริหาร ไม่สามารถควบคุมบุคลากรหรือปล่อยให้บุคลากรทำงานตามลำพังย่อมจะเป็นการทำลายขวัญกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชา เกิดความไม่สามัคคีในหมู่คณะ เกิดความท้อแท้ไม่ยอมทำงานซึ่งจะส่งผลให้การทำงานด้านต่าง ๆ ขาดประสิทธิภาพ (Bass and Avolio, 1990 : 31) หลักธรรมในพระพุทธศาสนาถือได้ว่าพัฒนาคนให้เป็นคนดี ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีคุณธรรมจริยธรรมนั้นต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวาง หูกว้าง ตากว้าง หนักแน่นอดสงัดดูแลความทุกข์สุขของผู้ที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาเสมอหน้ากัน ผู้บริหารต้องเป็นผู้ประกอบด้วยความไม่เอนเอียง และที่สำคัญต้องมีกัลยาณมิตรธรรม คือความเป็นมิตรแท้ เพื่อนแท้ ทั้งต่อคณะผู้บริหาร และต่อบุคลากรทุกฝ่าย กล่าวคือจะต้องเป็นผู้เป็นที่รัก น่าเคารพ น่ายกย่อง เป็นต้น หลักธรรมสอนให้คนเข้าใจถึงความจริงที่เกิดขึ้นและสามารถเข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้น สอนให้คนเป็นคนดีมีศีลธรรม ทั้งยัง

สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานและการบริหารงานในยุคปัจจุบัน คือ หลักกลยาณมิตรธรรม ประกอบด้วย 1) ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ 2) ครุ น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ 3) ภาวนีโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง 4) วตฺตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูดชี้แจงให้เข้าใจ 5) วจนกฺขโม ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา 6) คมกิริยญ กลั กตฺตา คือ กล่าวชี้แจงเรื่องล้าลึก ชับซ้อนให้เข้าใจได้ 7) โน จญฺฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย (พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่ม 23 ข้อ : 57 อ้างถึงใน พระมหาสมชาย สิริปัญโญ, 2558)

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เป็นองค์การในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานและนำไปสู่การพัฒนาระดับสากลมีความรู้ คู่คุณธรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่ทว่าผู้นำบางโรงเรียนขาดภาวะความเป็นผู้นำเกี่ยวกับปัญหาบางประการที่ต้องนำมาเป็นประเด็นที่ต้องพัฒนา เช่น สมรรถนะภาวะผู้นำ ผลสัมฤทธิ์ของภาวะผู้นำ มนุษย์สัมพันธ์ของภาวะผู้นำการมีส่วนร่วมของภาวะผู้นำ และการสื่อสารของภาวะผู้นำ เห็นได้จาก ผลการประเมินการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O – NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการทดสอบเกือบทุกวิชาต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 จากปัญหาด้านคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จากปัญหาคุณภาพการศึกษาของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เมื่อวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาก็พบว่ามีหลายประการอื่น ได้แก่ 1) การพัฒนาบุคลากรยังไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง 2) การขาดแคลนครูผู้สอนในบางกลุ่มสาระการเรียนรู้ การจัดครูผู้สอนไม่ตรงกับวิชาเอก และความสามารถของครู 3) ขาดอัตรากำลังครู ทำให้ครูมีชั่วโมงการสอนมากเกินไป 4) ปัญหาการโอน ย้าย ลาออกของข้าราชการครูจำนวนมาก เนื่องจากขวัญและกำลังใจของครูในการยกระดับคุณภาพการศึกษา เพราะครูบางรายต้องปฏิบัติหน้าที่สอนในรายวิชาที่ไม่ถนัดแทนครูที่ย้ายไป และครูบางรายต้องปฏิบัติหน้าที่การสอนในรายวิชาที่ไม่ถนัด ปฏิบัติการสอนหลายวิชา จนเกิดความเบื่อหน่ายส่งผลให้คุณภาพการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในระดับปรับปรุงสูง ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพในการจัดการศึกษาและผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ดังนั้นภาวะผู้นำตามหลักกลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีส่วนสำคัญอย่างมาก เพื่อให้เกิดความผูกพันต่อสถานศึกษาของครูในโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3, 2567)

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำตามหลักกลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 เพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่และนำไปประยุกต์ใช้พัฒนาการบริหารสถานศึกษา อันจะส่งผลต่อองค์กรให้มีความเป็นเลิศ ให้ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรเกิด

ความเป็นกัลยาณมิตรธรรมที่ส่งผลให้การปฏิบัติงานดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่งระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3

สมมติฐานการวิจัย

ครูที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการบริหารความขัดแย้งของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ในปีการศึกษา 2567 จากสถานศึกษาทั้งหมด 182 สถานศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 2,015 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.V., & D.W. Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างง่าย จำนวน 322 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3, 2567)

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารสถานศึกษาในสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practices) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำนวน 9 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3, 2567)

2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 แบบสอบถาม มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ 1) ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำข้อมูลที่ได้จากศึกษากำหนดขอบเขตของเนื้อหาเพื่อสร้างแบบสอบถามภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ และนิยามศัพท์เฉพาะ 2) นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิง

เนื้อหารายชื่อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 3) นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 30 คน คัดเลือกข้อคำถามที่มีความถูกต้องจำนวน 40 ข้อ และวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.995 และ 4) นำแบบสอบถามจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2.2 แบบสัมภาษณ์ มีขั้นตอนการสร้างและหาคุณภาพ ดังนี้ 1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบสัมภาษณ์ และดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์จำนวน 7 ข้อ และเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม 2) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา รายชื่อ ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง 0.80-1.00 และ 3) นำแบบสัมภาษณ์จัดพิมพ์ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่อไป

3.การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยติดต่อประสานงานคณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยนครราชสีมา เพื่อทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 จำนวน 9 สถานศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสถานศึกษา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สถิติพื้นฐาน (ไพศาล วรคำ, 2561) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560 : 30) ได้แก่ ค่าที และค่าเอฟ

ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำตามหลักกลายามิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านโน จงฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.92) รองลงมาคือ ด้านวจนกขโม ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา และด้านภาวนิโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.92) ด้านวตตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักพูดชี้แจงให้เข้าใจ ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.94) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำที่สุด คือ ด้านปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.95) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของภาวะผู้นำตามหลักกลายามิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้านที่	ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตร ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการปฏิบัติ		แปลผล	อันดับที่
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ	4.02	0.95	มาก	7
2	ครู นำเคารพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ	4.10	0.98	มาก	5
3	ภาวนิโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง	4.13	0.92	มาก	2
4	วตตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักพูดชี้แจงให้เข้าใจ	4.13	0.94	มาก	4
5	วจนกขโม ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา	4.13	0.92	มาก	2
6	คมภีรณจ ถก กตดา คือ กล่าวชี้แจงเรื่องล้าลึกซับซ้อนให้เข้าใจได้	4.04	0.98	มาก	6
7	โน จฏฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย	4.16	0.92	มาก	1
ภาพรวม		4.13	0.94	มาก	

2. ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ได้ดังต่อไปนี้

2.1 การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้าน ที่	ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตร ของผู้บริหารสถานศึกษา	ตำแหน่ง				t	p- value
		ผู้บริหารสถานศึกษา		ครู			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ	4.31	0.54	3.98	0.99	2.056*	0.041
2	ครู น่ารักพอ คือ มีความประพฤติ สมควรแก่ฐานะ	4.44	0.71	4.05	1.01	3.038*	0.003
3	ภาวนิโย น่ารักใจ คือ มีความรู้จริง	4.38	0.59	4.09	0.96	1.810	0.071
4	วตตะ รุจักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูดชี้แจง ให้เข้าใจ	4.24	0.66	4.12	0.97	0.771	0.441
5	วจนคขโม ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะ รับฟังคำปรึกษา	4.18	0.69	4.12	0.95	0.327	0.744
6	คมภีรณจ ถก กตตะ คือ กล่าวชี้แจง เรื่องล้าลึก ชับซ้อนให้เข้าใจได้	4.01	0.92	4.05	0.99	-0.215	0.831
7	โน จฏฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำไป ในทางที่เสื่อมเสีย	4.31	0.63	4.14	0.95	1.526	0.132
ภาพรวม		4.28	0.69	4.11	0.97	1.338	0.186

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตาม
ระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา
โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตาม
ระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

ด้าน ที่	ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตร ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา				t	p- value
		ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
		$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1	ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ	3.99	0.98	4.11	0.87	-1.150	0.251
2	ครุ น่าเคารพ คือ มีความประพฤติสมควร แก่ฐานะ	4.05	0.96	4.22	1.02	-1.440	0.152
3	ภาวนีโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง	4.11	0.93	4.16	0.91	-0.464	0.643
4	วตฺตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูดชี้แจง ให้เข้าใจ	4.16	0.93	4.07	0.95	0.793	0.429
5	วจนภขโม ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะ รับฟังคำปรึกษา	4.11	0.94	4.17	0.87	-0.522	0.602
6	คมภีรณจ กถ กตฺตา คือ กล่าวชี้แจงเรื่อง ล้าลึก ชับซ้อนให้เข้าใจได้	4.05	1.02	4.03	0.89	0.139	0.890
7	โน จญฺฐาน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำไปในทาง ที่เสื่อมเสีย	4.16	0.96	4.16	0.82	-0.068	0.946
ภาพรวม		4.11	0.97	4.17	0.87	-0.516	0.607

2.3 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงานในภาพรวมและรายด้าน

ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตร ของผู้บริหารสถานศึกษา	แหล่งความ แปรปรวน	SS	df	MS	F	p- value
ปิโย น่ารัก คือ เข้าถึงจิตใจ	ระหว่างกลุ่ม	14.303	2	7.152	8.281*	0.000
	ภายในกลุ่ม	275.498	319	0.864		
	รวม	289.801	321			
ครุ น่าเคารพ คือ มีความประพฤติ สมควรแก่ฐานะ	ระหว่างกลุ่ม	10.562	2	5.281	5.639*	0.004
	ภายในกลุ่ม	298.758	319	0.937		
	รวม	309.320	321			
ภาวนีโย น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง	ระหว่างกลุ่ม	22.667	2	11.334	14.448*	0.000
	ภายในกลุ่ม	250.234	319	0.784		
	รวม	272.901	321			
	ระหว่างกลุ่ม	29.381	2	14.690	18.549*	0.000

วตฺตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จัดพูด ชี้แจงให้เข้าใจ	ภายในกลุ่ม	252.641	319	0.792		
	รวม	282.022	321			
วจนภขโม ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมทั้ง จะรับฟังคำปรึกษา	ระหว่างกลุ่ม	24.695	2	12.348	15.958*	0.000
	ภายในกลุ่ม	246.827	319	0.774		
	รวม	271.522	321			
คมภีรณจ ถถ กตฺตา คือ กล่าวชี้แจง เรื่องล้าลึก ชับซ้อนให้เข้าใจได้	ระหว่างกลุ่ม	26.469	2	13.234	14.933*	0.000
	ภายในกลุ่ม	282.715	319	0.886		
	รวม	309.184	321			
โน จฏฐาเน นโยชเย คือ ไม่ชักนำไป ในทางที่เสื่อมเสีย	ระหว่างกลุ่ม	28.964	2	14.482	19.205*	0.000
	ภายในกลุ่ม	240.549	319	0.754		
	รวม	269.513	321			
ภาพรวม	ระหว่างกลุ่ม	21.327	2	10.664	12.827*	0.000
	ภายในกลุ่ม	265.194	319	0.831		
	รวม	286.522	321			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบุคลิกที่ดีทั้งภายนอกและภายใน รวมถึงการมีหลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากร มีกลวิธีที่หลากหลาย เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มศักยภาพให้ตนเองมาประยุกต์และบูรณาการใช้ในการปฏิบัติงาน มีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีเหตุผล รู้จักการประสานงาน เคารพและให้เกียรติบุคลากรทุกคน

อภิปรายผล

1. ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 กำหนดให้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นผู้นำเชิงคุณธรรม จริยธรรม และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี จึงมีการจัดให้มีการอบรมและพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาอยู่เสมอ ส่งผลให้ผู้บริหารสถานศึกษานำมาปรับใช้ในการบริหาร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดือนฉาย เงามาม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสมชาย สิริปัญโญ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารงานตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารองค์การบริหาร

ส่วนตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการบริหารงานตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง โดยภาพรวมมีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 บริหารงานด้วยหลักธรรมาภิบาล และหลักธรรมต่าง ๆ ในศาสนาพุทธ ทำให้ทั้งผู้บริหารสถานศึกษาและครูได้พัฒนาความรู้ ความเข้าใจหลักกัลยาณมิตรที่ใช้งานการบริหารในสถานศึกษาไม่ต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนติกา ยากระโทก (2567) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 พบว่า ผลจากการเปรียบเทียบภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามตำแหน่ง โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิวัฒน์ ชัยเสน (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2 พบว่า ข้าราชการครูที่มีวิทยฐานะต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปุริสธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนไม่แตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามระดับการศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติที่ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากปัจจุบันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ได้ให้ความสำคัญต่อการที่บุคลากรจะต้องยึดหลักการประพฤติปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับวิชาชีพ โดยมีการสนับสนุนให้ในผู้บริหารสถานศึกษาเข้ารับการอบรมด้านคุณธรรมจริยธรรม เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้เป็นหลักในการบริหาร ทำให้บุคลากรทุกระดับการศึกษารับรู้ได้ไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เดือนฉาย เงามาม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความคิดเห็นโดยรวมและรายด้านทุกด้านไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชพล เล็บกลิน (2566) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูที่มีระดับการศึกษา มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยภาพรวมและรายด้านมีการปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประสบการณ์ในการทำงาน ถือได้ว่าเป็นอุปสรรคต่อการน้อมนำเอาหลักธรรมเข้ามาบูรณาการในการทำงาน บุคคลมีความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันย่อมมีข้อเสนอแนะและแนวทางปฏิบัติ ในการทำงานที่หลากหลาย หากแต่ผู้ที่มีประสบการณ์น้อยยังต้องยึดหลักการมากกว่าผู้ที่มีประสบการณ์มากเท่านั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เตือนฉาย เงามาม (2565) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์ พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จันทรพิรุณ มหาหิงค์ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์การทำงานแตกต่างกัน มีภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบุคลิกที่ดีทั้งภายนอกและภายใน รวมถึงการมีหลักธรรมเป็นเครื่องชี้นำในการทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากร มีกลวิธีที่หลากหลาย เรียนรู้อยู่ตลอดเวลา เพื่อเพิ่มศักยภาพให้ตนเองมาประยุกต์และบูรณาการใช้ในการปฏิบัติงาน มีทักษะในการสื่อสารที่ดี มีเหตุผล รู้จักการประสานงาน เคารพและให้เกียรติบุคลากรทุกคน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 3 มีการบริหารงานโดยมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาต่อบุคลากร และฟังความคิดเห็นสามารถวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงานและได้ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการบริหาร สร้างความเข้าใจที่ดีให้กับบุคลากรในองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังสี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมโรงเรียน ป้อมนาคราชสวทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า ปิโย นารัก เข้าถึงจิตใจ มีนิสัยดีเข้าใจบุคลากร มีบุคลิกภาพดี แต่งกายเรียบร้อย และยิ้มแย้มแจ่มใส มีธรรมาจริยธรรมที่ดี ครุ น้าเคารพ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ อารมณ์หนักแน่นทุกสถานการณ์เป็นแบบอย่างที่ดีต่อบุคลากร และมีคุณธรรม จริยธรรม ภาวะนีโย นำเจริญใจ มีความรู้จริง ต้องไม่เผด็จการในการสั่งงาน ผู้นำต้องมีความเป็นประชาธิปไตย และมีความรู้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง วดตา รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักพูดชี้แจง ให้เข้าใจ สื่อสารเข้าใจง่าย เวลาสั่งงาน ชัดเจนและวางแผนพัฒนางานการศึกษาที่ดี วจนกขโม ทนต่อถ้อยคำ พร้อมรับฟัง

คำปรึกษา มีความอดทนทุกสถานการณ์และสร้างเครือข่ายการบริหารให้คำปรึกษา คมกัณฐกถ กัตตา ชี้แจงเรื่องล้าลึกให้เข้าใจได้มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานและมีการประชาสัมพันธ์ผลงานของโรงเรียนสู่สาธารณชน และ โน จมฐาเน นิโยชเย ผู้นำไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย และต้องมึศีลธรรมประจำใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสมุห์ยุทธนา อนุกโย (กรใหม่) (2561) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะกัลยาณมิตร สำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการใช้หลักกัลยาณมิตรในการบริหาร การศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาสังเคราะห์ได้ดังนี้ 1) จัดบุคคลให้เหมาะสมกับงาน 2) มีมนุษยสัมพันธ์ 3) มีเหตุผลในการบริหารงาน 4) ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชา 5) สงเคราะห์บุคลากรด้วยหลักกัลยาณมิตร และ 6) ยุติธรรมไม่ลำเอียงต่อการบริหารงานซึ่งสอดคล้องกับองค์ความรู้คุณลักษณะกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารที่ดี

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา นำมาซึ่งเสริมสร้างทักษะการบริหารสถานศึกษาได้ดีและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพราะในทางพุทธศาสนานั้นสอนให้ทุกคนเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรมซึ่งหากนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารสถานศึกษา จะเกิดความอ่อนนุ่มในการบริหารสถานศึกษามากขึ้น เกิดความยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ที่เหมาะสมได้ส่วนข้อเสนอแนะในการวิจัย ประกอบด้วย 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ ประกอบด้วย 1.1 ด้านปิโย นารัก คือ เข้าถึงจิตใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการให้กำลังใจช่วยเหลือแนะนำแนวทางแก้ไข เมื่อองค์กรเกิดปัญหาในการทำงาน เพื่อให้การดำเนินงานเป็นอย่างราบรื่น 1.2 ด้านครุ นาคเรพ คือ มีความประพฤติสมควรแก่ฐานะ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการแสดงความคิดเห็นชมเชยบุคลากรทุกคนในที่สาธารณะ เพื่อเป็นการยกย่องคุณงามความดีในการทำงาน อีกทั้งตระหนัก แยกแยะ สิ่งที่ถูกต้องและสิ่งที่ไม่ถูกต้อง 1.3 ด้านภาวนีโย นาคเรญใจ คือ มีความรู้จริง ผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนให้เป็นผู้มีความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงานในความคิดทันสมัย นำเทคโนโลยี เข้ามาเป็นส่วนช่วยในการทำงานให้ด้านต่าง ๆ และเป็นแบบอย่างในการพัฒนาตนเองให้กับบุคลากรด้วย 1.4 ด้านวตตา รู้จักพูดให้ได้ผล คือ รู้จักพูดชี้แจงให้เข้าใจ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการวางแผน นิ่ง และวางตัวให้ได้กับทุกสถานการณ์ รู้จักพูดให้ได้ผล รู้ว่าในสถานการณ์ไหนและกับใคร ควรพูดอะไร อย่างไร 1.5 ด้านวจนกขโม ทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความอดทนรับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์และข้อเสนอแนะโดยไม่รู้สึกรำคาญของบุคลากรในองค์กร และนำข้อเสนอแนะต่าง ๆ มากปรับใช้ในการทำงานครั้งต่อไป 1.6 ด้านคมกัณฐกถ กถ กัตตา คือ กล่าวชี้แจงเรื่องล้าลึก ชับซ้อนให้เข้าใจได้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการพัฒนาการสื่อสารที่ดี ใช้คำพูดที่เป็นกันเอง แต่สามารถให้เหตุผล พร้อมกับมีข้อเสนอแนะให้บุคลากรปรับปรุงให้เป็นเรื่องง่าย 1.7 ด้านโน จมฐาเน นิโยชเย คือ ไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย ผู้บริหาร

สถานศึกษาควรมีความเชื่อตรงต่อคำพูดและการกระทำทุกอย่างไร ทำอย่างนั้น ไม่มีเบื้องหน้า ไม่มีเบื้องหลัง ให้ความเสมอภาคกับทุกฝ่าย 2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป จากประเด็นที่ค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญ ทำให้เห็นถึงผลที่เกิดขึ้นจาภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้งมาจากตัวแปรที่ผู้วิจัยได้สังเคราะห์จากประเด็นการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดถึงผลของการวิเคราะห์ข้อมูลในการลงพื้นที่เก็บข้อมูล ฉะนั้น ประเด็นที่น่าจะนำมาทำการศึกษา เมื่อเราทราบแล้วว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบุคลากรในสถานศึกษาแล้วนั้น สิ่งที่น่าจะทำการศึกษาวิจัยต่อไป คือ การค้นหาเทคนิค วิธีการ หรือกลยุทธ์ เพื่อที่จะได้ดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จในการบริหารจัดการศึกษาที่ดี ส่งผลเกิดความผูกพันต่อองค์กร เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและประเทศชาติ

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์พิรุณ มหาหิงค์. (2566). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- ชนากร ศาสตร์สกุล. (2565). หลักกัลยาณมิตรธรรม : หลักพุทธธรรมสำหรับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21. วารสาร มจร บาลีศึกษาพุทธโฆสปริทรรศน์, 8(3), 179 – 192.
- เดือนฉาย เงามาม. (2565). ภาวะผู้นำตามหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุรินทร์. วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์, 6(1), 39-50.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- ปิยะดา ก่อวุฒิกุลรังสี. (2560). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารตามหลักกัลยาณมิตรธรรมโรงเรียนป้อมนาคราชสวทยานนท์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะพุทธศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสมชาย สิริปัญโญ. (2558). การบริหารงานตามหลักกัลยาณมิตรธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านชัย อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 3(2), 79 – 97.
- พระสมุห์ยุทธนา อนุทโย (กรใหม่). (2561). แนวทางการพัฒนาคุณลักษณะกัลยาณมิตรสำหรับผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดนนทบุรี. ใน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- ไพศาล วรคำ. (2561). การวิจัยทางการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 9). มหาสารคาม : ตักสิลาการพิมพ์.
- รัชพล เสือกลิ่น. (2566). แนวทางการส่งเสริมการวิจัยในชั้นเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 11(3), 89-110.
- รัตนติกา ยากระโทก. (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3. วารสารเสียงธรรมจากมหายาน, 11(1), 101-115.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3. (2567). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2567. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา เขต 3 : นครราชสีมา.
- อภิวัฒน์ ชัยเสน. (2565). ภาวะผู้นำเชิงพุทธตามหลักสัปปริสธรรม 7 ของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 2. วารสารสังคมศาสตร์บูรณาการ, 3(8), 61-76.
- อุทัย ชังซั่ว. (2557). คุณธรรมของผู้บริหารการศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 10 พฤษภาคม 2567. จาก :http://www.sobkroo.com/detail_room_main1.php?nid=2957.
- Bass.B.M.andAvolio B.J. (1990). Transformational Leadership Development. California : Consulting Psychologists Press.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities Educational and Psychological Measurement, 30(3),607-610.